

Hinder door een handicap of langdurige gezondheidsproblemen

Een beeld vanuit de EAK

Tijdens het tweede kwartaal van 2007 werd in de Enquête naar de Arbeidskrachten gevraagd of de respondenten in hun dagelijkse bezigheden (op het werk of daarbuiten) hinder ondervonden door een handicap, een langdurige aandoening of langdurige ziekte (al dan niet werkgerelateerd). Dit artikel brengt enkele resultaten op basis van deze vraag naar voor.

Het voorkomen van hinder

De respondenten konden op de vraag antwoorden met 'Ja, in erge mate; Ja in zekere mate; Neen; Geen antwoord.'

Een persoon op de acht (15-64 jaar) zegt in het dagelijkse leven hinder te ondervinden door een handicap of langdurige gezondheidsproblemen. Het betreft bijna een half miljoen personen. Tabel 1 toont aan dat iets meer vrouwen hinder ondervinden, dat dit meer voorkomt op hogere leeftijd en minder bij hogeropgeleiden.

De werkzaamheid

Er is een grote kloof (29%) in werkzaamheidsgraad tussen personen zonder of met hinder (71,2% – 42,2% werkenden). Ten opzicht van personen die in erge mate hinder ondervinden is die kloof nog veel groter (24,9%). In deze laatste groep zijn er wel veel mensen die volledig arbeidsongeschikt zijn en nooit aan werken toe kunnen komen (zie verder).

Figuur 1 toont hoe de werkzaamheid varieert naargelang de leeftijd en hinder door een handicap of langdurig gezondheidsprobleem.

Op alle leeftijden is de arbeidsdeelname lager voor mensen die hinder ondervinden en de afname van de arbeidsdeelname na vijftig jaar geldt zowel voor niet-gehandicapten als gehandicapten.

Over de relatie tussen geslacht, leeftijd en onderwijsniveau en de werkzaamheid kunnen de volgende vaststellingen worden gemaakt:

Tabel 1.

Aandeel personen met hinder door een handicap of langdurige gezondheidsproblemen naar geslacht, leeftijd en onderwijsniveau (15-64 jaar) (Vlaams Gewest; 2007)

(%)	Geslacht	Leeftijd		Onderwijsniveau	
Man	12,1	< 25 jaar	3,4	Laaggeschoold	20,0
Vrouw	12,9	25-49 jaar	10,1	Middengespoold	10,9
Totaal	12,5	50+ jaar	22,2	Hooggeschoold	6,0

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek – EAK. (Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering en Departement Werk en Sociale Economie)

- de werkzaamheidsgraad is hoger bij mannen (71%) dan bij vrouwen (60%);
- bij 20-49 jarigen is de werkzaamheid veel hoger (72%) dan bij vijftigplussers (49%);
- bij hooggeschoolden is de werkzaamheid veel hoger (77%) dan bij laaggeschoolden (49%).

Maar diezelfde kenmerken staan ook in relatie tot het ervaren van hinder door handicaps of langdurige gezondheidsproblemen (zie ook tabel 1):

- hinder komt meer voor bij vrouwen (12,9%) dan bij mannen (12,1%);
- onder de 50-64 jarigen ervaart 22% hinder, onder de 20-49 jarigen slechts 9%;

- onder de laaggeschoolden ervaart 20% hinder, onder de hooggeschoolden slechts 6%.

Als we vaststellen dat de werkzaamheid van mensen die hinder ondervinden door een handicap veel lager is dan die van niet-gehandicapten, hoe kunnen we in het kluwen van determinerende kenmerken dan nog de invloed van handicaps onderscheiden? Om die vraag te beantwoorden werd een (binaire) logistische regressie uitgevoerd op de kans om te werken versus niet te werken, met geslacht, leeftijd (20-49 jaar/50-64 jaar), opleidingsniveau (laaggeschoold, hooggeschoold) en handicap (neen/ja) als voorspellende variabelen. In dit mo-

Tabel 2.

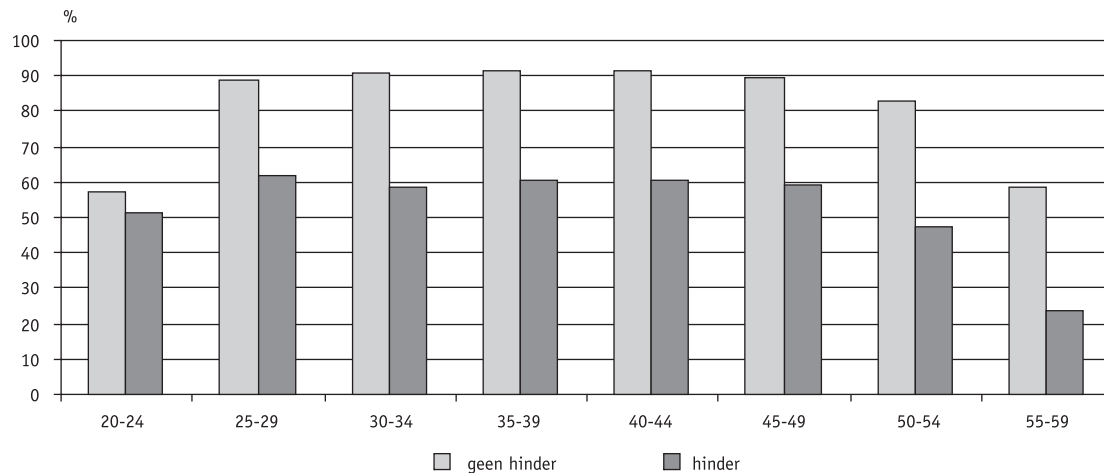
Verdeling van de bevolking met of zonder hinder naar arbeidsmarktstatuut (15-64 jaar) (Vlaams Gewest; 2007)

IAB-statuut	Hinder			Geen hinder	Totaal
	Erge mate (1)	Zekere mate (2)	(1) + (2)		
Werkloos (%)	5,1	4,5	4,7	2,7	3,0
Werkend (%)	24,9	56,5	42,2	71,2	65,6
Inactief (%)	70,0	39,0	53,1	26,1	31,4
Totaal (N)	218 000	263 000	482 000	3 375 000	4 048 000
% in de populatie	5,6	6,8	12,5	87,5	100

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek – EAK (Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering en Departement Werk en Sociale Economie)

Figuur 1.

Werkzaamheidsgraad naar handicap en leeftijd (Vlaams Gewest; 2007)

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek – EAK (Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering en Departement Werk en Sociale Economie)

del zijn de Exp(B) coëfficiënten: sekse: 1.8, leeftijd: 2.3, opleidingsniveau: 3.5 en handicap: 2.4.

Het opleidingsniveau heeft dus de sterkste invloed en wordt op een gedeelde tweede plaats gevolgd door handicap en leeftijd. Wanneer we in het model niet alle handicaps opnemen, maar enkel de handicaps die erge hinder veroorzaken, dan wordt dit de sterkste voorspellende variabele (Exp(B) = 5.2). Eenzelfde analyse op andere enquêtes in Vlaanderen heeft eveneens een grote onafhankelijke invloed van de handicaps op de werkzaamheid aangetoond (Samoy & Verbelen, 2005 en Samoy, 2008).

Onder alle mensen die hinder ondervinden zijn er 203 000 werkenden, 256 000 inactieven en 23 000 werkzoekenden (ILO-definitie). We gaan wat dieper in op die onderscheiden groepen.

Niet-werkenden met hinder

De impact van een handicap of langdurige gezondheidsproblemen kan zo groot zijn dat men zichzelf geen enkele kans meer geeft op de arbeidsmarkt. Zo zegt 38% (175 000) van zij die hinder ondervinden dat ze helemaal geen betaalde arbeid meer kunnen verrichten. Bij respondenten die vermelden dat ze hinder ondervinden, maar niet volledig werkonbekwaam zijn, is gevraagd welke vormen van ondersteuning ze nodig denken te hebben om te kunnen werken. Eenzelfde persoon kan meerdere vormen van ondersteuning vragen.

Aanpassing van de taken en de hoeveelheid werk komen op de eerste plaats, maar ook de hulp van collega's en aangepaste uitrusting is van belang. Een kleinere groep niet-actieven verwacht dat ze zonder hulp niet op het werk zullen geraken.

Werkenden met hinder

Van alle werkenden ondervindt 7,8% (203 000) hinder door een handicap of langdurige gezondheidsproblemen. Dit aandeel loopt op tot 12,1% bij de vijftigplussers. Onder de werkende mannen rapporteert 7,6% hinder; onder de vrouwen is dit 8,1%. Een op de vier werkenden met hinder ervaart in erge mate hinder, drie op de vier in zekere mate.

Het aandeel werkenden met hinder varieert naargelang het statuut van de (hoofd)activiteit (tabel 4). Het hoogste percentage treffen we aan bij arbeiders uit de private sector, bij statutaire ambtenaren en bij helpers. Onder de bedienden in de private sector is het aandeel het kleinst en ook bij de zelfstandigen is het aandeel veel geringer. Contractuele ambtenaren nemen een middenpositie in.

Het aandeel personen met hinder varieert ook naargelang de sector van tewerkstelling. Zowel in de primaire als in de quataire sector zijn er relatief het meest (10%), maar het gaat respectievelijk om 5 000 en 80 000 personen. Daarop volgt de tertiaire sector (7%, 73 000) en de secundaire (6%, 45 000).

Tabel 3.

Ondersteuning niet-beroepsactieven met hinder (excl. volledig werkonbekwamen) (Vlaams Gewest; 2007)

Ondersteuning gevraagd bij...	%	Aantal*
Totaal (minstens één vorm van steun gevraagd)	100	101 000
Aanpassing van het soort taken	84	85 000
Aanpassing van de hoeveelheid werk	50	50 000
Hulp bij verplaatsing van en naar het werk	7	7 000
Hulp bij verplaatsing op het werk	3	3 000
Aangepaste uitrusting	12	12 000
Hulp van collega's	14	14 000

* Enige voorzichtigheid is geboden bij de interpretatie van aantallen lager dan 5 000

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek – EAK (Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering en Departement Werk en Sociale Economie)

Tabel 4.

Beroepsactieven naar beroepsstatuut van de hoofdactiviteit en handicap (Vlaams Gewest; 2007)

Beroepsstatuut van de hoofdactiviteit	Handicap/langdurige gezondheidsproblemen		Totaal
	Ja	Neen	
Totaal	7,8	92,2	100
Private sector/Arbeider	10,0	90,0	100
Private sector/Bediende	5,6	94,4	100
Openbare sector/statutaire ambtenaar	10,0	90,0	100
Openbare sector/contractueel	8,2	91,8	100
Zelfstandige zonder personeel	5,7	94,3	100
Zelfstandige met personeel	6,5	93,5	100
Helper (medewerkend gezinslid zonder vergoeding)	9,9	90,1	100

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek – EAK, Eurostat LFS (Bewerking: Departement WSE, SVR)**Tabel 5.**

Vormen van ondersteuning bij beroepsactieven met hinder (Vlaams Gewest; 2007)

Krijgt ondersteuning bij...	%	Aantal*
Totaal (minstens één vorm van ondersteuning)	94,2	191 000
Aanpassing van het soort taken	51,2	104 000
Aanpassing van de hoeveelheid werk	35,8	73 000
Hulp bij verplaatsing van en naar het werk	2,1	4 000
Hulp bij verplaatsing op het werk	0,9	2 000
Aangepaste uitrusting	13,4	27 000
Hulp van collega's	18,7	38 000
Geen ondersteuning	5,8	12 000

* Enige voorzichtigheid is geboden bij de interpretatie van aantallen lager dan 5 000

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek – EAK (Bewerking: Studiedienst van de Vlaamse Regering en Departement Werk en Sociale Economie)

Het ervaren van hinder is tevens gebonden aan de beroepsgroep waartoe iemand behoort. Onder de ongeschoolde arbeiders en bedienden zijn er meer dan twee keer zoveel die hinder ondervinden (12,7%) dan onder intellectuele en wetenschappelijke beroepen (5%), en ook veel meer dan onder bedrijfsleiders of hoger kader (5,6%), en dan onder bedienden in administratieve functies (6,5%).

Aan de niet-werkenden werd gevraagd welke ondersteuning men nodig heeft, aan de werkenden werd, in dezelfde termen, gevraagd naar de steun die men effectief geniet.

Aanpassingen van het soort werk en de hoeveelheid werk zijn de meest voorkomende vormen van ondersteuning om mensen die hinder ondervinden te laten participeren. Hulp van collega's en aangepaste uitrusting zijn voor velen ook een belangrijke steun. Het is opmerkelijk dat zeer weinig werkenden met hinder geen enkele vorm van ondersteuning beweren te krijgen.

Erik Samoy
Departement WSE

Bibliografie

- Samoy, E. & Verbelen, J. 2005. Hoeveel personen zijn er met functiebeperkingen? In Verbelen, J., Samoy, E. & Van Geel, H. *Vlamingen met een handicap of langdurige gezondheidsproblemen*. Stativaria nr. 34, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Brussel.
- Samoy, E. 2008. *Handicap en Arbeid, Deel I Definities en Statistieken* (www.werk.be)